

REGAİP KANDİLİ

Dr. Hamdi TEKELİ

I- Konunun Plânı

- 1- Regaibin Kelime Anlamı
- 2- İstılah Anlamı
- 3- Kur'an ve Sünnette R-g-b Kelimesi
- 4- Regaibin Vakti
- 5- Regaibin Değerlendirilmesi
- 6- Regaip Kandilinin Ferdi ve Toplumsal Boyutu
- 7- Regaip Kandilinde Yaşanan Salih Amellerin Korunması ve Devamlılığı.
- 8- Regaip Kandili Bilincinin Nesillerimize Aşılması
- 9- Regaip Kandilinde Ülkemiz, Devletimiz ve İslam alemi için Allah'a Dua Edilmesi

II- Konunun Açılımı ve İşlenişi

Hamdele ve salveleden sonra konuya regaib kelimesinin terim ve ıstılah anlamları verilerek başlanır. Kandilin öneminden bahseden ayet ve hadisler ışığında zamanın değerlendirileceği anlatılır. Fert, aile, millet ve tüm insanlık için hayırlara vesile olması dileğiyle dua ve ibadet edilir. Dinimize göre tüm vakitlerin değerli olduğu ancak kandil, bayram gibi günlerin ise daha önemli olduğu vurgulanır. İnsanlar ne kadar günah işlese de Allah'tan ümit kesilmeyeceği, şirk hariç Allah'a karşı işlenen tüm günahların bağışlanabileceği anlatılır.

Vaazda kendimize dönüşün, kalabalıklar arasında yalnızlığı ve iç hesaplaşmayı yakalayıp günahlarımıza tövbe etmenin, kendimiz, ailemiz, ülkemiz, bütün müslümanlar ve insanlık için Allah'a dua ve niyazda bulunmanın öneminden bahsedilerek genel bir değerlendirme ve dua yapılarak Recep ayının manevi ortamından yararlanılmaya çalışılır.

III- Konunun Özet Sunumu

Günlük hayatımızda her an gördüğümüz trafik ikaz levhaları gibi insan hayatında da belirgin işaretler ve dönüm noktaları vardır. Bunlar, belirli günler, kandiller ve bayramlardır.

Kandiller zincirinin ilk halkası olan Regaip Kandilindeki “Regâip” kelimesi, Arapça bir kelime olan "re-ğâ-be" kökünden gelmektedir. "re-ğâ-be", kelime olarak, elde edilmesi arzu edilen değerler, herhangi bir şeyi istemek, arzulamak, ona karşı meyletmek ve onu elde etmek için çaba sarf etmek demektir. "Reğîb" kelimesi ise, "reğabe"den türemiş olan bir isimdir ve kendisine rağbet edilen, arzulanan, talep edilen şey demektir. Müennesi, "reğîbe"dir. "Reğîbe"nin çoğulu da "reğâib" dir.

Zamanın her anı değerlidir ve boşa harcanan zamanın telafisi mümkün değildir. Bu nedenle insan ömrünün her anı çok değerlidir. Ancak bazı zamanlar vardır ki onların kıymeti diğer zamanlardan daha fazladır. Regaip gecesinin içinde bulunduğu Recep ayı da bunlardan biridir. Halk dilinde "üç aylar" olarak anılan rahmeti, bereketi ve mağfireti bol olan manevi bir mevsime girişimizin habercisidir. Milletimizin “kandil” olarak adlandırdığı bu geceler, gönül evlerimizi aydınlatan ışıklardır.

Tarihimizde Osmanlı padişahı II.Selim döneminde (1566-1574) camiler aydınlatılıp minarelerde kandiller yakılarak kutlandığı için bu gecelere kandil geceleri denilmiştir¹.

Regaip kandili bilhassa 18. asırda, tekke ve zaviyelerde gösterişli törenlerle kutlanmış, tasavvuf ehli olan şairlerce bu gece için "regâibiye" denilen şiirler yazılmıştır.

Regâib gecelerinde dua etmek, tevbe ve istiğfarda bulunmak, bu geceyi kutsal kabul ederek çeşitli ibâdetlerle geçirmek, genel olarak alimler arasında kabul görmüştür.

Regaipin diğer kandillerden farklı oluşu hem Recep ayında bulunması hem de Cuma gecesi oluşudur. Ayrıca Recep ayının hususiyetlerinden birisi de Regaip Kandili ve Mirac Kandili olarak bilinen iki kandilin bu ayda bulunmasındandır.

Bu günler ve geceler, kendimizi denetleme ve değerlendirme bakımından önemlidir.

Regâib kelimesi Kur'an'da “Regaip” şeklinde geçmemektedir. Ancak "reğabe"den türemiş olan çeşitli kelimeler, Kur'ân'da sekiz yerde geçmekte ve "reğabe"nin ifâde ettiği mana için kullanılmaktadır²

Terim olarak Regâib, Türkçe’de kandil dediğimiz mübârek gecelerden biridir.

1 Nebi Bozkurt, TDV, İslam Ansiklopedisi XXIV/300 “Kandil” maddesi.

2 “Yerğabu” haliyle Bakara, 2/ 130; “Terğabûne” haliyle Nisa, 4/ 127; “Yerğabû” haliyle Tevbe, 9/120; “Rağîbûne” haliyle Tevbe, 9/59 ve Kalem, 68/32; “Râğîbün” haliyle Meryem, 19/46; “Rağaben” haliyle Enbiyâ, 21/90; “Fe’rğab” haliyle İnşirah, 94/8 ayetinde geçmektedir.

Vakti: Hicrî takvime göre, yedinci ay olan Recep ayının, Müslümanlar arasında kutsal kabul edilen ilk cuma gecesi Regaib Kandilidir.

Bu gecede Yüce Allah'ın rahmet, bağış ve yardımlarının dağıtıldığına inanılır. Diğer bir ifadeyle bu ümit ve inançla Yüce Allah'a ibadet edilir.

Kur'an'da haram aylar diye anılan dört aydan bir tanesi Recep ayıdır. "Haram Aylar"³ kavramına gelince kamerî aylardan Zi'l-Ka'de, Zi'l-Hicce, Muharrem ve Recep aylarıdır. İnsanların güven içinde Hac ibadetini yapabilmeleri için "Haram aylar" ile ilgili hükümler ta Hz. İbrahim (a.s.) zamanında konulmuştur. Hz. İbrahim(a.s.) ve oğlu Hz. İsmail(a.s.) den bu hükümleri alan halk onları devam ettirmiştir. Bu sebeple Cahiliyye döneminde haram aylara girildiği zaman bunların kutsallığına karşı gösterilmesi gereken saygının bir işareti olarak insanlar savaşmaktan ve her türlü saldırıdan kaçınırlardı.

İslam dini ulaştığı toplumlarda prensip olarak var olan iyi ve güzel uygulamalara dokunmaz. Aslı Hz. İbrahim(a.s.)'e dayanan temel amacından uzaklaştırılmış olsa da bu aylarda savaşmamak gibi güzel uygulamaları İslam dini sürdürmüş, bu aylarda kendilerine savaş açılmadığı sürece Müslümanlar müşriklerle savaşa girmemişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'de Haram Aylara saygı gösterilmesi emri vardır.⁴

Bu aylarda her Müslümanın yapması gereken belirli ve zorunlu görevler yoktur. Ancak İslamın beş şartından birisi olan Hac ibadeti Haram aylardan biri olan Zi'l-Hicce ayında yerine getirilmektedir. Hac ibadetini yapacak kişilerin, hac ayları içerisinde ihrama girerek hacca başlaması gerekir. Hac ayları, Hicrî takvime göre Şevval, Zilkade ayları ile Zilhicce ayının ilk 10 günüdür.

IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ .
مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَآفَّةً كَمَا
يُقَاتِلُونَكُمْ كَآفَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

Şüphesiz Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır. İşte bu Allah'ın dosdoğru kanunudur. Öyleyse o aylarda kendinize zulmetmeyin.

3 Hüseyin Algül, TDV, İslam Ansiklopedisi, XVI/105-106 "Haram Aylar" maddesine bakılabilir.

4 Maide, 5/2 ve 97.ayetlerindeki "haram ay" ifadesi ile Muharrem, Zilkade, Zilhicce ve Recep aylarından her biri kastedilmektedir.

Fakat Allah'a ortak koşanlar sizinle nasıl topyekün savaşıyorlarsa, siz de onlarla topyekün savaşın. Bilin ki Allah, kendine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir⁵

V- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) Recep ayı girdiği zaman :

إِذَا دَخَلَ رَجَبٌ قَالَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ، وَ بَارِكْ لَنَا فِي رَمَضَانَ.

"Allahım Recep ve Şaban'ı bize mübarek eyle ve bizi Ramazan ayını bize mübarek eyle (Ramazan'a kavuştur) " diye dua etmişlerdir.⁶

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ: سَأَلْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنِ صِيَامِ رَجَبٍ فَقَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كَانَ يَصُومُ حَتَّى نَقُولَ: لَا يُفْطَرُ، وَيُفْطَرُ حَتَّى نَقُولَ: لَا يَصُومُ.

Said İbn Cübeyr'den (r.a.) nakledildiğine göre: "Recep ayındaki oruçtan sordum. Bana şu cevabı verdi: İbn Abbas (r.a.)'yı dinledim şöyle demişti: "Rasulullah (s.a.v) Recep ayında bazı yıllarda öyle oruç tutardı ki biz; galiba hiç yemeyecek (ayın her gününde oruç tutacak) derdik. (Bazı yıllarda da öyle) yerdı (ki biz galiba hiç oruç) tutmayacak derdik⁷.

خَمْسَ لَيَالٍ لَا تُرَدُّ فِيهِنَّ الدَّعْوَةُ: أَوَّلَ لَيْلَةٍ مِنْ رَجَبٍ، وَلَيْلَةَ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، وَلَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، وَلَيْلَةَ الْفِطْرِ، وَلَيْلَةَ النَّحْرِ

"Beş gece vardır ki onlarda yapılan dualar geriye çevrilmez. Recebin ilk (Cuma) gecesi, Şabanın ortasında bulunan gece, Cuma gecesi, Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı geceleridir.⁸ Bu sebeple Müslümanlar bu geceyi hep ihya etmişlerdir.

Hadislerin sıhhati tartışmalı olmakla beraber rivayetlerden anlaşıldığına göre Resul-i Ekrem (sav)'in recep ayına ayrı bir değer verdiği anlaşılmaktadır.

Regaib namazıyla ilgili rivayet de hicri 5. asra dayanmaktadır.⁹

5 Tevbe, 9/36

6 Ahmed b. Hanbel, Müsned, I/259 (Çağrı Yay. İst.-1992)

7 Ebu Davud, Sünen, K. Savm 56, (II, 811) Hadis No: 2430

8 Beyhaki, Sünen, Şuabül-İman, 3/342 (Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990)

9 Bozkurt, a.g.e., XXIV/301

يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أُبَالِي. يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ
بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أُبَالِي. يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي
بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقَيْتَنِي لَا تَشْرِكُ بِي شَيْئًا لِأَتَيْتَكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً".

Enes b. Malik (r.a.) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken dinledim dedi:

“Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

Ey Âdemoğlu! Sen bana dua ettiğin ve benden affını umduğun sürece, işlediğin günahlar ne kadar çok olursa olsun, onların büyüklüğüne bakmadan seni bağışlarım.

Ey Âdemoğlu! Günahların gökyüzünü kaplayacak kadar çok olsa, sonra da benden affını dilesen, seni affederim.

Ey Âdemoğlu! Sen yeryüzünü dolduracak kadar günahla karşıma gelsen; fakat bana hiçbir şeyi ortak koşmamış olsan, şüphesiz ben de seni yeryüzü dolusu bağışla karşılarım.¹⁰

Recep ayında idrak ettiğimiz ilk kandil olan Regaip Kandilinde işlediğimiz güzel amellere kandil sonrasında da devam etmeliyiz.

Zira bu konuda Mesrûk (r.a.)'nın anlattığına göre:

سَأَلْتُ عَائِشَةَ . رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا . أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ
الدَّائِمُ . قَالَ قُلْتُ فَأَيَّ حِينٍ كَانَ يُقَوْمُ قَالَتْ كَانَ يُقَوْمُ إِذَا سَمِعَ الصَّارِحَ

"Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) 'ye sordum:

"Resullullah (aleyhissalâtu vesselâm) 'a göre hangi amel efdaldi ? "

Bana: "Devamlı olan !" diye cevap verdi.¹¹

VI- Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

Konu ile ilgili ayetlerin tefsirlerine bakılmalıdır. (Örneğin Hak Dini Kur'an Dili ve Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan Kur'an Yolu isimli eserlere bakılabilir.)

Konu ile ilgili hadisler için Wensinck, Concordance isimli eserine bakılmalıdır. Örneğin "R-ğ-b" maddesi için bkz. II/275-277 (Beril Matbaası, 1943-Leiden).

10 Tirmizî, Sünen, Daavât 98, (V, 458) Hadis No: 3540 ; Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 172.

11 Buhari, Rikâk 18, (VII, 181)

Diğer kaynaklara da müracaat edilmelidir. Örneğin:

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi “Kandil” maddesi
XXIV/300-301